

УДК 347.77/.78:004.8:005.7

DOI <https://doi.org/10.37734/2518-7171-2025-2-10>

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ю. О. БАСОВА, кандидат технічних наук, доцент;

А. С. ТКАЧЕНКО, доктор технічних наук, доцент
(Полтавський університет економіки і торгівлі);

Л. М. ГУБА, кандидат технічних наук, доцент
(Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»)

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню проблем управління інтелектуальною власністю у сфері штучного інтелекту в умовах активної цифровізації суспільства. Розглянуто правові, економічні та етичні аспекти використання алгоритмів штучного інтелекту у процесі створення інноваційних продуктів. Проаналізовано сучасні підходи до визначення авторства результатів, згенерованих штучним інтелектом, у контексті національного та міжнародного законодавства. Встановлено, що чинні правові норми України та більшості країн світу визнають авторство виключно за фізичними особами, що створює правову невизначеність щодо продуктів, створених алгоритмами. Досліджено різноманітність регуляторних підходів у різних юрисдикціях: від категоричного заперечення авторства штучного інтелекту в Європейському Союзі до експериментів із наданням часткових прав у Великій Британії та Австралії. Систематизовано міжнародну прецедентну практику, зокрема справу DABUS та позови правовласників проти розробників генеративних моделей. Виявлено позитивні та негативні економічні наслідки впровадження штучного інтелекту у творчій та винахідницькій діяльності, проілюстровані прикладами з електричної інженерії та машинобудування. Окреслено етичні виклики, пов'язані з розподілом відповідальності за порушення патентних прав та використання захищених матеріалів для навчання алгоритмів. Запропоновано комплексну стратегію вирішення виявлених проблем, що включає модернізацію законодавства, створення справедливих механізмів ліцензування, інтеграцію етичних стандартів, міждисциплінарну співпрацю та міжнародну координацію підходів до регулювання інтелектуальної власності в епоху штучного інтелекту.

Ключові слова: штучний інтелект, інтелектуальна власність, авторське право, патентне право, генеративні алгоритми, правове регулювання, етичні аспекти ШІ, міжнародна практика, цифрова трансформація, інноваційні технології.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасний етап розвитку науки й техніки характеризується активним поширенням технологій штучного інтелекту (ШІ), які дедалі глибше інтегруються у різні сфери суспільного життя [1]. Автоматизовані системи дедалі частіше виконують завдання, що раніше вважалися винятково людською діяльністю: від обробки великих масивів даних і аналітики до створення текстів, зображень чи технічних рішень. Така трансформація формує нове інтелектуальне середовище, у якому традиційні підходи до охорони об'єктів інтелектуальної власності вже не завжди відповідають сучасним викликам.

Питання авторства та прав на результати творчої діяльності, створені за допомогою алгоритмів або повністю згенеровані штучним інтелектом, стає особливо актуальним [2, 3]. Чи можна вважати штучний інтелект «співавтором»? Хто несе відповідальність за використання таких результатів – розробник алгоритму, користувач програми чи власник платформи? Ці дискусії відображають глобальну тенденцію пошуку нових правових моделей, які б дозволили забезпечити баланс між інтересами винахідників, суспільства та бізнесу.

Водночас активне застосування ШІ піднімає низку етичних та юридичних питань. Зокрема,

йдеться про ризики порушення авторських прав, оскільки алгоритми можуть навчатися на вже захищених матеріалах, а також про можливі зловживання, коли результати роботи ШІ використовуються без належного регулювання. Відповідно, формування правового поля для регулювання цих процесів є нагальною потребою [4].

Таким чином, актуальність дослідження визначається необхідністю осмислення ролі штучного інтелекту в сучасній системі охорони інтелектуальної власності, а також пошуком оптимальних рішень для врегулювання правового статусу результатів, що ним створюються.

Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України (Книга четверта «Право інтелектуальної власності») [5], Закону України «Про авторське право і суміжні права» [6], Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [7] та інших нормативних актів. Однак ці норми не враховують виклики, пов'язані з ШІ.

Метою статті є комплексне дослідження сучасних проблем управління інтелектуальною власністю у сфері штучного інтелекту, визначення правових, економічних та етичних ризиків,

пов'язаних із використанням алгоритмів у процесі створення інноваційних продуктів, а також окреслення можливих напрямів удосконалення механізмів правового регулювання та менеджменту інтелектуальних активів з урахуванням глобальних тенденцій. У дослідженні був використаний аналіз вторинних даних (Secondary data analysis), тобто метод, в якому використовуються вже зібрані кимось іншим дані для відповіді на нове дослідницьке питання. Цей підхід був застосований як теоретичний метод для аналізу, синтезу та узагальнення інформації [8, 9].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання управління інтелектуальною власністю детально висвітлені у джерелі [10]. Етичні аспекти використання штучного інтелекту досліджені у авторах у джерелі [11]. У статті [12] досліджені переваги та недоліки використання штучного інтелекту в наукових дослідженнях. У статті [13] автор наводить інструментарій ІІІ у міжнародній торгівлі та митній справі.

Основна частина. Сучасний розвиток штучного інтелекту (ІІІ) перетворює його з допоміжного інструменту на активного учасника процесів створення нових продуктів та знань [14]. Якщо на початкових етапах його застосування зводилося до автоматизації рутинних операцій, обробки великих обсягів даних чи оптимізації виробничих процесів, то сьогодні алгоритми здатні самостійно генерувати художні твори, музичні композиції, технічні винаходи та наукові гіпотези. Це ставить під сумнів усталені підходи до визначення авторства й охорони інтелектуальної власності. Правова система історично закріпила положення, що творцем визнається фізична особа. Авторство твору закріплене за фізичною особою як на національному, так і на міжнародному рівнях. Так, за чинним законодавством України суб'єктами авторського права можуть бути лише фізичні особи (ст. 435 ЦК України) [5]. Згідно зі статтею 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права», автором твору є фізична особа, яка створила його своєю творчою працею [6]. Це підкреслює особистий і творчий характер авторства, незалежно від того, чи створено твір в рамках службових обов'язків. Цей принцип також підтверджений у ключових міжнародних документах: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (стаття 2(1)) покладає захист творів саме на їх авторів, якими за визначенням є фізичні особи [15], Угода ТРІПС, що є частиною системи Світової організації торгівлі, також підтримує цей основоположний принцип [16]. Ці міжнародні та національні норми служать єдиною правовою основою, що гарантує захист прав фізичної особи як творця твору.

У випадку з алгоритмами ІІІ цей критерій не є однозначним. Сьогодні у більшості країн світу штучний інтелект не розглядається як самостійний

суб'єкт права, а права на створений результат закріплюються за людиною чи юридичною особою. Водночас така практика не знімає проблемних питань, оскільки роль алгоритму у формуванні кінцевого продукту може бути визначальною і подекуди переважає людський внесок.

Для цілісного розуміння особливостей функціонування штучного інтелекту необхідним є комплексний аналіз взаємозв'язку між технологічними процесами, що відбуваються в процесі генерації інтелектуальних продуктів, правовим регулюванням цього процесу та його економічними й етичними наслідками. Зазначена взаємодія представлена у вигляді схеми (рис. 1), яка відображає логіку формування та взаємного впливу зазначених компонентів.

Рис. 1. Схема взаємозв'язку технологічних, правових та економічних аспектів штучного інтелекту

У запропонованій схемі (рис. 1) простежується системна кореляція між технологічною складовою розвитку ІІІ, нормативно-правовим полем, що визначає правила його функціонування, та економічними й етичними наслідками, які постають як результат такої діяльності. Це дозволяє узагальнити логіку взаємодії складових і визначити ключові чинники впливу на соціально-економічний розвиток.

Подальший опис кожного з елементів схеми дозволить конкретизувати виявлені тенденції та визначити проблемні вузли у сфері правового регулювання результатів діяльності ІІІ:

1. Генерація інтелектуальних продуктів ІІІ. Штучний інтелект здатний створювати результати, які традиційно належали до сфери людської творчості: тексти, музичні твори, візуальні зображення, технічні рішення та навіть програмний код. Проблема полягає в тому, що чинне законодавство передбачає визнання авторства лише за фізичною особою. Таким чином, продукти, створені виключно алгоритмами, юридично залишаються «поза правовим полем». Це створює ризики як для розробників ІІІ, так і для кінцевих користувачів [16].

2. Регуляторний рівень. Право інтелектуальної власності наразі реагує на ці виклики двома шляхами :

- адаптація існуючих норм (наприклад, уточнення авторства через поняття «співавторства з людиною»),

- розробка нових підходів (створення спеціального статусу «машинного творця» чи запровадження «sui generis» прав) [17-18].

У різних країнах спостерігаються різні підходи: від суворого заперечення авторства ШІ (ЄС) до експериментів із наданням часткових прав (Велика Британія, Австралія) [18, 19]. У таблиці 1 наведено порівняння підходів до авторства результатів, створених штучним інтелектом.

Це порівняння демонструє різноманітність підходів до авторства ШІ в різних країнах, що зумовлено особливостями кожної юрисдикції.

3. Економічні та етичні наслідки. Поширення ШІ у сфері творчості та винахідництва створює можливості для зростання продуктивності та здешевлення інноваційних процесів [25].

Економічні наслідки поширення ШІ у сфері творчості та винахідництва є неоднозначними і включають як позитивні, так і негативні аспекти (рис. 2).

Наприклад, у галузі електричної інженерії ШІ активно використовується для виявлення нетехнічних втрат, таких як крадіжка електроенергії або помилки при зчитуванні лічильників. Згідно з дослідженням, у деяких країнах ці втрати можуть сягати до 40 % від загального обсягу поставленої електроенергії — що суттєво знижує доходи енергопостачальних компаній і погіршує стабільність електромереж [26]. Хоч застосування ШІ і знижує

фінансові збитки, він також ставить під питання безпеку, конфіденційність та справедливість у застосуванні: чи коректно діагностуються власники лічильників, чи не відбувається помилкових обвинувачень, чи не лише економічні, а й соціальні наслідки мають бути враховані.

У машинобудівній сфері ШІ активно застосовується в системах прогнозного технічного обслуговування (Predictive Maintenance – PdM), що дозволяє значно знизити перебої у роботі обладнання та витрати. Наприклад, трансформерна нейромережа TQRNN показала ефективність у безперервному виробництві – підвищивши вихід продукції з 78,38 % до 89,62 %, а точність передбачення поломок за годину до неї склала 70,84 % [27]. Попри очевидні фінансові переваги, застосування таких моделей вимагає урахування етичних аспектів: як забезпечити відповідальність при прогнозах, чи не призведе автоматизація до витіснення трудових ресурсів, чи не знизиться якість контролю через надмірну автоматизацію?

Ці зміни вимагають адаптації як окремих фахівців, так і цілих індустрій, щоб скористатися перевагами ШІ та мінімізувати потенційні ризики. Баланс між захистом прав людини і стимулюванням інновацій є ключовим завданням на найближче десятиліття.

З урахуванням еволюції правових норм, у світовій юриспруденції вже сформувався прецедентний досвід, що стосується регулювання питань інтелектуальної власності, пов'язаних із використанням штучного інтелекту. Аналіз цих прецедентів

Позитивні наслідки	Негативні наслідки та виклики
• збільшення продуктивності та здешевлення інновацій – ШІ дозволяє автоматизувати рутинні завдання, прискорюючи процеси створення контенту та розробки нових продуктів. <i>Це може значно скоротити витрати на оплату праці та підвищити ефективність.</i> • стимулювання економічного зростання – за прогнозами, внесок ШІ у світову економіку може досягти 15,7 трлн доларів до 2030 року, що еквівалентно 14% світового ВВП. <i>Значна частина цього зростання буде досягнута за рахунок підвищення продуктивності.</i> • створення нових ринків та робочих місць – розвиток ШІ-технологій веде до появи нових професій, пов'язаних з їх розробкою, впровадженням та обслуговуванням. <i>Це також стимулює появу нових бізнес-моделей та послуг.</i>	• витіснення робочих місць – хоча ШІ створює нові професії, він також може замінити працівників, що виконують рутинні та стандартизовані завдання. • зміна вимог до кваліфікації – ринок праці вимагатиме від фахівців нових навичок, пов'язаних із взаємодією з ШІ. <i>Це може створити проблеми для тих, хто не зможе швидко адаптуватися до змін.</i> • зниження вартості творчості – масова генерація контенту може призвести до його здешевлення та зниження цінності оригінальних творів, створених людиною. <i>Це може змусити творчих працівників конкурувати з алгоритмами, що здатні створювати контент миттєво і з меншими витратами.</i>

Рис. 2. Позитивні та негативні економічні наслідки використання ШІ у творчості та винахідництві

Таблиця 1

Порівняльна таблиця підходів до авторства ШІ

Країна	Підхід до авторства ШІ	Нормативні акти та ініціативи
Україна	Автором може бути лише фізична особа	в Україні ще немає конкретних законопроєктів, необхідно адаптувати національне законодавство до викликів ШІ [20]
США	Автором може бути лише фізична особа	Законопроєкт "Generative AI Copyright Disclosure Act", вимагає від компаній повідомляти про використання захищених авторським правом матеріалів для навчання ШІ [20, 21]
ЄС	Розглядається можливість спеціальних прав	«Акт про штучний інтелект», який включає вимоги щодо розкриття використаних авторських матеріалів та маркування результатів, створених ШІ [20, 22, 23]
Китай	Можливе визнання авторства за умови людського внеску	«Тимчасові заходи щодо управління сервісами генеративного ШІ», вимагають маркування згенерованого контенту та обмежують використання особистих даних без згоди [20, 24]
Велика Британія	Можливість надання авторських прав за значний контроль	Проводиться обговорення щодо змін у законодавстві, щоб збалансувати розвиток ШІ та захист прав авторів [20, 23, 24]
Австралія	Вимагається значний інтелектуальний внесок	Пропонується створити окреме законодавство для регулювання використання ШІ, включаючи питання авторських прав [20, 23, 24]

Таблиця 2

Приклади з міжнародної практики

Приклад	Суть справи
Справа DABUS (Велика Британія)	У низці країн (Велика Британія, ЄС, США) суди та патентні відомства підтвердили, що винахідником може бути лише фізична особа; ШІ не визнається суб'єктом права [32, 33]
Позов Disney та Universal проти Midjourney (США)	Позови правовласників (Disney, Universal) проти компанії Midjourney за використання образів ліцензованих персонажів для тренування моделей ШІ та генерації творів. [34-36]
Доктрина «Fair use» (США)	Твори, згенеровані виключно ШІ, не визнаються об'єктами авторського права. Захист можливий лише за умови істотного людського внеску. [37,38]

дозволяє ілюструвати ключові виклики та різні підходи до їх вирішення, що є критично важливим для формування ефективної системи управління інтелектуальною власністю в епоху ШІ.

Етичні наслідки штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності є також глибокими і багатогранними. Оскільки системи ШІ здатні самостійно створювати технічні рішення, постає питання: хто несе відповідальність у разі порушення патентних прав – розробники, власники чи користувачі системи [28]. У електричній інженерії алгоритми ШІ можуть генерувати нові схеми перетворювачів напруги або матеріали для світлодіодів та акумуляторів. Такі розробки можуть претендувати на патент, однак незрозуміло, кому він має належати – інженеру, що запустив систему, чи організації-власнику [29, 30]. Вирішення цих питань потребує розробки чітких етичних принципів та правових механізмів, що гарантуватимуть баланс між інноваціями та дотриманням прав інтелектуальної власності [31].

У таблиці 2, систематизовано найпомітніші випадки з міжнародної практики, які відображають різні правові позиції щодо авторства та відповідальності за твори, створені за допомогою ШІ.

У відомій справі *DABUS* Апеляційна комісія Європейського патентного відомства підтвердила,

що винахідником може бути лише фізична особа [39]. Аналогічну позицію зайняв і Верховний суд Великої Британії, який у 2023 р. остаточно відхилив апеляцію щодо визнання ШІ винахідником [40]. У США прецедентом став позов компаній *Disney* та *Universal* проти розробників Midjourney, у якому заявлено про порушення авторських прав через відтворення образів ліцензованих персонажів без дозволу правовласників [41]. Доктрина добросовісного використання, або "Fair use", просуває свободу вираження поглядів, дозволяючи використання творів, захищених авторським правом, без дозволу автора за наявності сукупності певних обставин. Ця доктрина є фундаментальною в законодавстві США, де визначальним є "трансформативний характер" нового твору [42].

Висновки. Аналіз показує, що проблематика охорони прав інтелектуальної власності у контексті ШІ – це не лише технічна чи юридична задача, а багаторівневий виклик. Вона поєднує правові, економічні та етичні аспекти і вимагає міждисциплінарного підходу. Вирішення окреслених проблем можливе лише за умови комплексного поєднання таких кроків:

– модернізація законодавства – розробка нових підходів до визначення авторства та правового статусу результатів, створених ШІ.

– створення ефективних і справедливих механізмів ліцензування – запровадження прозорих правил доступу та використання інтелектуальних продуктів, згенерованих алгоритмами.

– інтеграція етичних стандартів та норм – формування кодексів доброчесного використання ІІІ у сфері інтелектуальної власності.

– міждисциплінарна співпраця – залучення юристів, інженерів, технологів, етиків та економістів для вироблення збалансованих рішень.

– міжнародна координація – узгодження національних підходів із глобальними тенденціями та міжнародними правовими інструментами.

Така стратегія дозволить забезпечити баланс між стимулюванням інновацій, захистом прав авторів та формуванням сталого ринку інтелектуальних технологій.

Очікується, що в найближчі роки ІІІ стане невід’ємною частиною правових дискусій у сфері авторського права, тому важливо вже сьогодні розробити адаптивні моделі регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шаров С. В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. Українські студії в європейському контексті. 2023. № 6. С. 136–144.
2. Дмитришин В. С. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності на об’єкти, створені з використанням штучного інтелекту. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2008. С. 33–40. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.4/04.
3. Лушчик І. До питання визначення авторства інтелектуального продукту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Проблеми законності. 2025. № 168. С. 79–99. DOI: 10.21564/2414-990X.168.326453.
4. Губа Л. М., Басова Ю. О., Барабаш В. О. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та в світі: виклики, принципи та перспективи розвитку. Інноваційні аспекти систем безпеки праці, цивільного захисту та захисту інтелектуальної власності: матеріали X Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (Полтава, 8–9 квіт. 2025 р.). Полтава: ПДАУ, 2025. С. 124–126. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/18678>.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 24.08.2025).
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3792-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 24.08.2025).
7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3687-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> (дата звернення: 24.08.2025).
8. М’ячин В. Г., Жукова А. Г. Інтернет та сучасні кабінетні дослідження. Сучасні проблеми науки та освіти: електрон. наук. фах. вид. 2007. № 6. URL: https://www.rusnauka.com/18_NiIN_2007/Economics/22870.doc.htm.
9. Алексєєва С. В. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації. Витоки педагогічної майстерності. 2024. № 34. С. 5–8.
10. Патентознавство та ліцензування: навчальний посібник / Ю. О. Басова, Г. М. Кожушко, І. В. Шурдук. Полтава: ПУЕТ, 2019. 165 с. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8589>.
11. Губа Л., Ткаченко А., Басова Ю. Етичні аспекти використання штучного інтелекту у товарознавчій експертизі. Досвід і проблеми судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану в Україні: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, Київ, Одеса, 28 верес. 2023 р.). Львів: Растр-7, 2023. С. 65.
12. Стрілець В. Ю., Педченко Н. С., Бірта Г. О., Карпенко Н. В., Іваннікова М. М. Переваги та недоліки заснування штучного інтелекту в наукових дослідженнях. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Технічні науки». 2024. № 2. С. 63–68. DOI: 10.37734/2518-7171-2024-2-10.
13. Ткаченко А. Ідентифікація та класифікаційна експертиза цукру для митного декларування з використанням інструментів штучного інтелекту. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2025. Т. 340, № 2. С. 278–285. DOI: 10.31891/2307-5740-2025-340-45.
14. Глембицький О. Аналіз ефективності застосування штучного інтелекту у формуванні інтелектуального капіталу підприємств. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. 2024. Т. 336, № 6. С. 383–389. DOI: 10.31891/2307-5740-2024-336-60.
15. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 верес. 1886 р. (у ред. від 28 верес. 1979 р.). Женева: ВОІВ, 1979. 44 с.
16. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС): укладена 15 квіт. 1994 р., чинна з 1 січ. 1995 р. Марракеш: СОТ, 1994. 70 с.
17. Бисага Ю. М., Белов Д. М., Заборовський В. В. Штучний інтелект та авторські і суміжні права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 2(76). С. 299–304.
18. Коваленко Д. Я. О., Уткіна М. С. Проблема правового регулювання інтелектуальної власності на об’єкти, створені штучним інтелектом. Нове українське право. 2022. № 1. С. 197–201.
19. Андрощук Г. О. Штучний інтелект і інтелектуальна власність: проблеми регулювання. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2021. № 2(14). С. 58–78. DOI: 10.32689/2617-9660-2021-2(14)-58-78.
20. Законодавче регулювання штучного інтелекту: зарубіжний та український досвід. URL: <https://activelex.com/zakonodavche-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-zarubizhnyj-ta-ukrayinskyj-dosvid/> (дата звернення: 28.08.2025).
21. Blaszczyk M., McGovern G., Stanley K. D. Artificial Intelligence Impacts on Copyright Law. Expert Insights.

2024. URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA3243-1.html> (дата звернення: 28.08.2025).

22. Regulation (EU) 2024/1689... Artificial Intelligence Act. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>.

23. Адаптація законодавства ЄС у сфері штучного інтелекту до виборчих процесів: шлях для України. IFES Україна, 2024. 38 с. URL: <https://www.ifesukraine.org/>... (дата звернення: 28.08.2025).

24. Василенко Л. П. Захист авторського права в контексті розвитку штучного інтелекту: національний та міжнародний аспект. Право і суспільство. 2025. № 2. С. 66–72. DOI: 10.32842/2078-3736/2025.2.11.

25. Могилевська О., Слободяник А., Сідак І. Вплив штучного інтелекту на українську і міжнародну економіку. Київський економічний науковий журнал. 2023. № 1. С. 45–52. DOI: 10.32782/2786-765X/2023-1-6.

26. Glauner P. et al. The Challenge of Non-Technical Loss Detection using Artificial Intelligence: A Survey. arXiv. 2016. DOI: 10.48550/arXiv.1606.00626. URL: <https://arxiv.org/abs/1606.00626> (дата звернення: 25.08.2025).

27. Poland D. J., Puldjisi L., Ravi D. Industrial Machines Health Prognosis using a Transformer-based Framework. arXiv. 2024. Vol. 2411.14443. URL: <https://arxiv.org/abs/2411.14443> (дата звернення: 25.08.2025).

28. Abbott R. The Reasonable Robot: Artificial Intelligence and the Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 300 p.

29. World Intellectual Property Organization. Artificial Intelligence and Intellectual Property. Geneva: WIPO, 2021. 112 p.

30. IEEE. Ethically Aligned Design in Engineering with AI. New York: IEEE, 2022. 96 p.

31. European Patent Office. Patenting Artificial Intelligence. Munich: EPO, 2023. 85 p.

32. European Patent Office. DABUS decision J 8/20. 2020. URL: <https://www.epo.org>.

33. UK Supreme Court. Thaler v. Comptroller-General of Patents. 2023. URL: <https://www.supremecourt.uk>.

34. Wired. Disney and Universal Sue Midjourney. 2025. URL: <https://www.wired.com>.

35. Art Law Review. Framing the Future? Disney and Universal Challenge Midjourney. 2025. URL: <https://artlawreview.com>.

36. The Washington Post. Disney and Universal file lawsuit against Midjourney. 2025. URL: <https://www.washingtonpost.com>.

37. Finnegan. Artificial Intelligence and Patent Applications. 2023. URL: <https://www.finnegan.com>.

38. Wikipedia. Artificial Intelligence and Copyright. 2024. URL: <https://en.wikipedia.org>.

39. Андрощук Г. DABUS не був і не є людиною: Верховний суд Великої Британії відхилив DABUS як винахідника. Юридика газета. URL: <https://jur-gazeta.com/>...

40. Баловсяк Н. Верховний суд Великобританії визначив, що штучний інтелект не може зареєструвати патент. Інтернет свобода. URL: <https://netfreedom.org.ua/>...

41. Disney та Universal подали до суду на ШІ-компанію Midjourney... Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/>...

42. Потапова Л. В. Аналіз практики застосування правової доктрини «Fair Use». Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С. 51. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-4/51.

REFERENCES

1. Sharov, S. V. (2023). Suchasnyi stan rozvytku shturnoho intelektu ta napriamky yoho vykorystannia [Current state of artificial intelligence development and directions of its use]. *Ukrainski studii v yevropeiskomu konteksti*, 6, 136-144.

2. Dmytryshyn, V. S. (2008). Rozporiadzhannia mainovymy pravamy intelektualnoi vlasnosti na obiekty, stvoreni z vykorystanniam shturnoho intelektu [Disposal of intellectual property rights to objects created using artificial intelligence]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya: yurydychni nauky*, 33-40. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.4/04>

3. Lushchik, I. (2025). Do pytannia vyznachennia avtorstva intelektualnogo produktu, stvorennoho za dopomohoiu shturnoho intelektu [On the question of determining authorship of an intellectual product created with the help of artificial intelligence]. *Problemy zakonnosti*, (168), 79-99. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.168.326453>

4. Huba, L. M., Basova, Yu. O., & Barabash, V. O. (2025). Pravove rehuliuвання shturnoho intelektu v Ukraini ta v sviti: vyklyky, pryntsyipy ta perspektyvy rozvytku [Legal regulation of artificial intelligence in Ukraine and in the world: challenges, principles and development prospects]. In *Innovatsiini aspekty system bezpeky pratsi, tsyvilnoho zakhystu ta zakhystu intelektualnoi vlasnosti: materialy X Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. (pp. 124-126)*. PDAU. <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/18678>

5. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sich. 2003 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 No. 435-IV]. (2003). Verkhovna Rada Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

6. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 23 hrud. 1993 r. № 3792-XII [On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine of December 23, 1993 No. 3792-XII]. (1993). Verkhovna Rada Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

7. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli: Zakon Ukrainy vid 15 hrud. 1993 r. № 3687-XII [On Protection of Rights to Inventions and Utility Models: Law of Ukraine of December 15, 1993 No. 3687-XII]. (1993). Verkhovna Rada Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

8. Miachyn, V. H., & Zhukova, A. H. (2007). Internet ta suchasni kabinetni doslidzhennia [Internet and modern desk research]. *Suchasni problemy nauky ta osvity*, (6). https://www.rusnauka.com/18_NiIN_2007/Economics/22870.doc.htm

9. Aliksieieva, S. V. (2024). Metodolohiia naukovykh doslidzhen ta akademichna dobrochesnist: vyklyky v umovakh tsyvrovizatsii [Methodology of scientific research and academic integrity: challenges in the context of digitalization]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, (34), 5-8.
10. Basova, Yu. O., Kozhushko, H. M., & Shurduk, I. V. (2019). Patentoznavstvo ta litsenzuvannia: navchalnyi posibnyk [Patent studies and licensing: textbook]. PUET. <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/8589>
11. Huba, L., Tkachenko, A., & Basova, Yu. (2023). Etychni aspekty vykorystannia shtuchnoho intelektu u tovaroznavchii ekspertyzi [Ethical aspects of using artificial intelligence in commodity expertise]. In R. Zaiats, Yu. Chechil, & D. Kishko (Eds.), *Dosvid i problemy sudovo-ekspertnoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf.* (p. 65). Rastr-7.
12. Strilets, V. Yu., Pedchenko, N. S., Birta, H. O., Karpenko, N. V., & Ivannikova, M. M. (2024). Perevahy ta nedoliky zasnovuvannia shtuchnoho intelektu v naukovykh doslidzhenniakh [Advantages and disadvantages of using artificial intelligence in scientific research]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriiia "Tekhnichni nauky"*, (2), 63-68. <https://doi.org/10.37734/2518-7171-2024-2-10>
13. Tkachenko, A. (2025). Identyfikatsiia ta klasyfikatsiina ekspertyza tsukru dlia mytnoho deklaruvannia z vykorystanniam instrumentiv shtuchnoho intelektu [Identification and classification expertise of sugar for customs declaration using artificial intelligence tools]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 340(2), 278-285. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-45>
14. Hlembytskyi, O. (2024). Analiz efektyvnosti zastosuvannia shtuchnoho intelektu u formuvanni intelektualnoho kapitalu pidpriemstv [Analysis of the effectiveness of artificial intelligence application in the formation of intellectual capital of enterprises]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 336(6), 383-389. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-336-60>
15. Bernska konventsiiia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv vid 9 veresnia 1886 r. (u redaktsii vid 28 veresnia 1979 r.) [Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886 (as revised on September 28, 1979)]. (1979). World Intellectual Property Organization.
16. Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti (TRIPS): ukladena 15 kvitnia 1994 r., nabula chynnosti 1 sichnia 1995 r. [Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS): concluded April 15, 1994, entered into force January 1, 1995]. (1994). World Trade Organization.
17. Bysaha, Yu. M., Bielov, D. M., & Zaborovskyi, V. V. (2023). Shtuchnyi intelekt ta avtorski i sumizhni prava [Artificial intelligence and copyright and related rights]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Pravo*, 2(76), 299-304.
18. Kovalenko, D. Ya. O., & Utkina, M. S. (2022). Problema pravovoho rehuliuвання intelektualnoi vlasnosti na obiekty, stvoreni shtuchnym intelektom [The problem of legal regulation of intellectual property for objects created by artificial intelligence]. *Nove ukrainske pravo*, (1), 197-201.
19. Androshchuk, H. O. (2021). Shtuchnyi intelekt i intelektualna vlasnist: problemy rehuliuвання [Artificial intelligence and intellectual property: regulatory problems]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*, 2(14), 58-78. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2\(14\)-58-78](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-2(14)-58-78)
20. Zakonodavche rehuliuвання shtuchnoho intelektu: zarubizhnyi ta ukrainskyi dosvid [Legislative regulation of artificial intelligence: foreign and Ukrainian experience]. (n.d.). ActiveLex. Retrieved August 28, 2025, from <https://activelex.com/zakonodavche-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-zarubizhnyj-ta-ukrayinskyj-dosvid/>
21. Blaszczyk, M., McGovern, G., & Stanley, K. D. (2024, November 20). Artificial intelligence impacts on copyright law. RAND Corporation Expert Insights. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA3243-1.html>
22. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). (2024). Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>
23. Adaptatsiia zakonodavstva YeS u sferi shtuchnoho intelektu do vyborchkykh protsesiv: Shliakh dlia Ukrainy [Adaptation of EU legislation in the field of artificial intelligence to electoral processes: A path for Ukraine]. (2024). IFES Ukraine. <https://www.ifesukraine.org/wp-content/uploads/2025/01/ifes-ukraine-artificial-intelligence-ukr.pdf>
24. Vasylenko, L. P. (2025). Zakhyst avtorskoho prava v konteksti rozvytku shtuchnoho intelektu: natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekt [Copyright protection in the context of artificial intelligence development: national and international aspects]. *Pravo i suspilstvo*, (2), 66-72. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.11>
25. Mohylevska, O., Slobodianyk, A., & Sidak, I. (2023). Vplyv shtuchnoho intelektu na ukrainsku i mizhnarodnu ekonomiku [The impact of artificial intelligence on the Ukrainian and international economy]. *Kyivskyi ekonomichni naukovyi zhurnal*, (1), 45-52. <https://doi.org/10.32786-765X/2023-1-6>
26. Glauner, P., Meira, J. A., Valtchev, P., State, R., & Bettinger, F. (2016). The challenge of non-technical loss detection using artificial intelligence: A survey. *arXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1606.00626>
27. Poland, D. J., Pulgisi, L., & Ravi, D. (2024). Industrial machines health prognosis using a transformer-based framework. *arXiv*, 2411.14443. <https://arxiv.org/abs/2411.14443>
28. Abbott, R. (2020). *The reasonable robot: Artificial intelligence and the law*. Cambridge University Press.
29. World Intellectual Property Organization. (2021). *Artificial intelligence and intellectual property*. WIPO.
30. IEEE. (2022). *Ethically aligned design in engineering with AI*. Institute of Electrical and Electronics Engineers.
31. European Patent Office. (2023). *Patenting artificial intelligence*. EPO.
32. European Patent Office. (2020). *DABUS decision J 8/20*. <https://www.epo.org>

33. UK Supreme Court. (2023). Thaler v. Comptroller-General of Patents. <https://www.supremecourt.uk>
34. Disney and Universal sue Midjourney. (2025). Wired. <https://www.wired.com>
35. Framing the future? Disney and Universal challenge Midjourney. (2025). Art Law Review. <https://artlawreview.com>
36. Disney and Universal file lawsuit against Midjourney. (2025). The Washington Post. <https://www.washingtonpost.com>
37. Artificial intelligence and patent applications. (2023). Finnegan. <https://www.finnegan.com>
38. Artificial intelligence and copyright. (2024). Wikipedia. <https://en.wikipedia.org>
39. Androshchuk, H. DABUS ne buv i ne ye liudynoiu: Verkhovnyi sud Velykoi Brytanii vidkhylyv DABUS yak vynakhidnyka [DABUS was not and is not a human: The Supreme Court of Great Britain rejected DABUS as an inventor]. Yurydychna hazeta. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/dabus-ne-buv-i-ne-e-lyudinoyu-verhovnij-sud-velikoyi-britaniyi-vidhiliv-dabus-yak-vinahidnika.html>
40. Balovsiak, N. Verkhovnyi sud Velykobrytanii vyznachyv, shcho shtuchnyi intelekt ne mozhe zareistruvaty patent [The Supreme Court of Great Britain determined that artificial intelligence cannot register a patent]. Internet svoboda. <https://netfreedom.org.ua/article/verhovnij-sud-velikobritaniyi-viznachiv-shcho-shtuchnij-intelekt-ne-mozhe-zareyestruvati-patent>
41. Disney ta Universal podaly do sudu na ShI-kompaniiu Midjourney za vykorystannia obraziv svoikh heroiv [Disney and Universal sued the AI company Midjourney for using images of their characters]. Sudovo-yurydychna hazeta. https://sud.ua/uk/news/abroad/333439-disney-i-universal-podali-v-sud-na-ii-kompaniyu-midjourney-za-ispolzovanie-obrazov-svoikh-geroev#google_vignette
42. Potapova, L. V. (2023). Analiz praktyky zastosuvannia pravovoi doktryny "Fair Use" [Analysis of the practice of applying the legal doctrine "Fair Use"]. Yurydychni naukovy elektronnyi zhurnal, (4), 51. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/51>

Yu. Basova, PhD, Associate Professor; **A. Tkachenko**, PhD, Associate Professor (Poltava University of Economics and Trade); **L. Gub**, PhD, Associate Professor (National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»). **Intellectual property management in the age of artificial intelligence**

Abstract. The article is dedicated to a comprehensive study of intellectual property management issues in the field of artificial intelligence in the context of active digitalization of society. Legal, economic, and ethical aspects of using artificial intelligence algorithms in the process of creating innovative products are examined. Modern approaches to determining authorship of results generated by artificial intelligence are analyzed within the context of national and international legislation. It has been established that current legal norms in Ukraine and most countries worldwide recognize authorship exclusively for natural persons, which creates legal uncertainty regarding products created by algorithms. The diversity of regulatory approaches in different jurisdictions has been investigated: from categorical denial of artificial intelligence authorship in the European Union to experiments with granting partial rights in the United Kingdom and Australia. International case law has been systematized, including the DABUS case and lawsuits by copyright holders against developers of generative models. Positive and negative economic consequences of artificial intelligence implementation in creative and inventive activities have been identified, illustrated by examples from electrical engineering and mechanical engineering. Ethical challenges related to the distribution of responsibility for patent rights violations and the use of protected materials for training algorithms have been outlined. A comprehensive strategy for solving identified problems has been proposed, including legislation modernization, creation of fair licensing mechanisms, integration of ethical standards, interdisciplinary cooperation, and international coordination of approaches to intellectual property regulation in the era of artificial intelligence.

Key words: artificial intelligence, intellectual property, copyright, patent law, generative algorithms, legal regulation, ethical aspects of AI, international practice, digital transformation, innovative technologies

Отримано: 15.08.2025

Прийнято: 08.09.2025

Опубліковано: 28.11.2025